

חנוכה

ועפ"ז צ"ע מדוע מסתפק כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע להוספת פסוקי ר"ח ב- שבת חנוכה, "מצד הטעם שאין מדלגין מנביא לנביא"?

ויש לומר, שהספק יסודו בדברי הב"י עצמו, שהביא מנהג זה (להוסיף פסוקי הפטרת מחר חודש) רק גבי ר"ח שחל בשבת ויום ראשון, ולא במקרים אחרים שיש אפשרות זו, כנדוד – שבת חנוכה שחל בר"ח, או שבת פ' שקלים ופ' ה- חודש שחל בר"ח (או ער"ח), ועוד. ומזה משמע, שרק גבי ר"ח שחל בשבת ויום א' הוא דאמרינן שמוסיפין פסוק ראשון ואחרון דהפטרת מחר חודש, "לזכר ש- מחר ג"כ הוא ראש חודש", משא"כ בדוג- מאת הנ"ל אין מוסיפים כלום כדי להזכיר שהוא ר"ח (או שמחר הוא ר"ח).

[כי לכאורה דוחק לומר שהב"י לא פירט גבי כל דוגמאות הנ"ל שיש להו- סיף משום שסמך על מ"ש גבי שבת שהוא א' דר"ח שמוסיפין פסוק ראשון ו- אחרון דהפטרת מחר חודש, "לזכר שמחר ג"כ הוא ראש חודש"].

אלא שטעמא בעי, מהו החילוק בין שבת שחל ביום ראשון דר"ח לשאר דוגמאות הנ"ל.

א. באגרת כ"ק מו"ח אדמו"ר מס- תפק בהפטרות שבת חנוכה שחל בר"ח, אם להזכיר פסוקי ר"ח (לאחרי הפטרת שבת חנוכה), "מצד הטעם שאין מדלגין מנביא לנביא".

ולכאורה יש לעיין בטעם הספק. ד- הנה בנוגע להפטרות יום א' דר"ח שחל בשבת פליגי הב"י והרמ"א, דהב"י כ' (בשר"ע) ד, "אם ראש חודש שני ימים שבת ויום ראשון מפטירין השמים כסאי ונוהגין לומר אחר כך פסוק ראשון ו- פסוק אחרון מהפטרת ויאמר לו יהונתן לזכר שמחר ג"כ הוא ראש חודש", וב- רמ"א שם כ' ש, "רא שאין להפסיק מנביא לנביא ואין אומרים רק הפטרת ר"ח (ומסיים) וכן נוהגין".

ובהגהות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע על סידור תורה אורי, כ', שאביו, כ"ק אדמו"ר מהר"ש, "הי' אומר אחר הפטרת שבת ר"ח פסוק ראשון ואחרון מהפטרת מחר חדש". היינו שנהג כדעת הב"י, ו- לא כדעת הרמ"א שאין מוסיפים פסוקים הנ"ל כי, "אין להפסיק מנביא לנביא".

(1) ו' טבת תרצ"א (אגרות קודש שלו ח"ב ס"ע שח). – ולהעיר שבשנה הנ"ל חל שבת חנוכה ב- ר"ח.

(2) מגילה כד, א. שר"ע אור"ח רסקמ"ד.

(3) אור"ח סתכיה ס"ב (ועד"ז בסי' קמ"ד ס"ב). וראה לקמן הערה 20. וכ"ה בב"י לטאריה (סקמ"ד וסתכיה) שם, וראה שם השקו"ט בדין אין מדלגין מנביא לנביא (הובא לקמן סעיף ג).

(4) נדפסו בסידור תורה אור (תש"א ושלח"ו). סידור עם דא"ח הוצאות קה"ת.

(5) ולהעיר ממש בהגהות שם, ש"כ"ק אדמו"ר מהר"ש, "הי' אומר רוב ההפטרות כמנהג ספרדים".

(6) בב"י לטאריה סתכ"ה הביא (כדלקמן ס"ב) שבר"ח אלול שחל בשבת מפטירין עני' סוערה ומוסיפין פסוקים להשמים כסאי (אלא שבשו"ע שם השמיטו. ואכ"מ).

אבל אין הוספה זו בר"ח אלול ראי' לשקו"ט ידיד, כי שם הכל בנביא אחד (ישע"י, שלכו"ע מדלגין כו' (ראה רמ"א סתכ"ה שם. יד אפרים למג"א שם). וראה לקמן הערה 22.

בדרכי משה שיש להפטיר שמעו ול-
הוסיף פסוק ראשון ואחרון דהשמים
כסא^י „ובזה אנו יוצאים ידי כולם“,
הרי שמוסיפין פסוקים מהפטרה אחרת
כדי לצאת ידי דיעה אחרת כו[ן].

אבל לכאורה דוחק גדול לפרש כן
דברי הבי" שביאר טעם המנהג להוסיף
בשבת שחל בא' דר"ח פסוק ראשון ואח-
רון דמחר חודש שהוא „לזכר שמחר ג"כ
הוא ראש חודש“, ולא הזכיר כלל שזהו
לחוש להדיעה שמפטירין בקביעות כזו
הפטרת מחר חודש [ובפרט שבש"ע לא
הזכיר כלל דיעה זו].

ג. ויש לומר, ובהקדם תוס' ביאור
בדעת הבי" (הנ"ל) ש„נוהגין לומר אחר
כך פסוק ראשון ופסוק אחרון מהפטרת
ויאמר לו יהונתן“, ולא חשש להא ד„אין
מדלגין מנביא לנביא“:

בב"י (על הטור^י) מביא שמקור ה-
דברים הוא בתרומת הדשן^י, שמיישב
המנהג (שהובא ג"כ להלכה בשו"ע^י)
דבשבת שיש חתן אומרים אחרי הפטרת
השבוע (ב' או ג' פסוקים^י מ)הפטרת
שורש אשיש ולא חיישינן לדילוג מנביא
לנביא, ומבאר בתרומת הדשן כמה טע-
מים שיש לומר שבזמן הזה אין חוששין
להא דאין מדלגין מנביא לנביא, אבל

ב. והנה יש שרצו לפרש^י, שאימתי
מוסיפין פסוקים מהפטרה אחרת – רק
כשיש דיעה שיש להפטיר הפטרה אחרת,
שאו מוסיפין פסוק ראשון ואחרון של
ההפטרה ההיא כדי לצאת גם ידי הדיעה
האחרת שאין הלכה כמותה.

וכמו גבי שבת שחל בא' דר"ח, שיש
אומרים^י שמפטירין מחר חודש ולא „ה-
שמים כסא“ (הפטרת ר"ח), כי יום שני
דר"ח הוא העיקר. וכדי לצאת לפי דיעה
זו מוסיפין בסוף השמים כסא הפסוקים
של הפטרת מחר חודש. וכן הא שכו'
הבי" (בפירושו לטורי, אף שלא הביאו
בשו"ע) דר"ח אלול שחל בשבת (מפטי-
רין עני' סוערה ו)מוסיפין פסוק ראשון
ואחרון דהשמים כסא, היינו לפי שיש
דיעה שבר"ח אלול שחל בשבת אין מפ-
טירין עני' סוערה אלא השמים כסא^י,
ולכן גם להדיעה שמפטירין עני' סוערה
מוסיפין הפסוקים דהשמים כסא^י.

משא"כ בדוגמאות הנ"ל – שבת חנו-
כה או שבת פ' שקלים ופ' החודש –
שבהן לכו"ע נדחית הפטרת ר"ח^י (או
מ"ח מפני הפטרת היום (חנוכה, שקלים
או החודש) אין מקום להוסיף פסוקי
השמים כסא (או מחר חודש).

[והוכיחו כן ממ"ש בדרכי משה^י גבי
ר"ח מנחם אב שחל בשבת, שיש פלוגתא
אם מפטירין השמים כסא או שמעו, וכ'.

13) ראה גם לקריש ח"ג ע' 278. – וראה לקמן
סו"ס ד.

14) א"ח סקמ"ד שם. וראה גם ב"י לסתכ"ה
שם. וראה לקמן סעיף ה.

15) שר"ת ס"י כ. חלק הפסקים סצ"ד.

16) סקמ"ד שם. וראה הנסמך בהערה הבאה.

17) כ"ה ל' הבי" בשו"ע (וכן בב"י לטור)
סקמ"ד שם. וראה תרוה"ד שם. רמ"א א"ח סו"ס
תכח. וראה אנציקלופדי' תלמודית שם ע' כד
ובהערות שם. וש"נ.

7) קצות השולחן (להרא"ח נאה) ח"ג ספ"ח ס"ה
בבדי השולחן. ע"ש באורך.

8) הובאה דיעה זו בב"י לטא"ח סתכ"ה שם.

9) סתכ"ה שם.

10) דעת הטור שם. וראה גם שו"ע ורמ"א ונ"כ
שם.

11) אבל להעיר, שיש דיעות שגם הפטרת שבת
חנוכה נדחית מפני השמים כסא (נסמנו באנציק-
לופדי' תלמודית ערך הפטרה ע' יז).

12) לטור א"ח סתכ"ה שם.

מסיים¹⁸ (כמובא בב"י), "שטעמים" אלו להיכא דנהוג, אבל היכא דלא נהוג לא לנהוג כן מחדש¹⁹.

חזינן מזה, דגם להתרומת הדשן (מקור יישוב המנהג הנ"ל) לא פשיטא לי' שאין לחוש משום אין מדלגין מנביא לנביא בזמן הזה, עד שהורה שלכתחילה אין לנהוג כן²⁰.

ועפ"י יש מקום לומר, דהא שהב"י הזכיר רק ע"ד הוספת הפסוקים דהפטרות מחר חודש בשבת שחל בא' דר"ח, ולא בשאר מקרים כו"ב (כנ"ל סעיף א), הוא לפי שרק בכה"ג פשיטא לי' ההיתר לדלג מנביא לנביא, כי ב' ההפטרות דהשמים כסאי ומחר חודש נחשבים כעין חד ענינא (דהפטרות ר"ח הוא מחמת ענין ר"ח שנזכר בו, והרי גם בהפטרות מחר חודש מדבר בענין ראש חודש), וכיון דעיקר הטעם שאין מדלגין מנביא לנביא הוא מפני "טירוף הדעת"²¹ (מחמת שינוי הענינים), הרי בכה"ג שהן כמו חד ענינא²² אין קפידא²³.

ויש לומר, שמתעם זה הביא בב"י שם

(18) בשו"ת תרומה"ד שם.

(19) לי' הבי"י ובתורה"ד בשינוי לי' קצת.

(20) ולהעיר דבשו"ע סקמ"ד שם מסיים המחבר (לאחרי שהביא המנהג להוסיף פסוקי שוש אשיש או פסוקי מחר חודש) "ואין למחות בידם".

(21) רש"י מגילה כד, א. וראה פ"ח סקמ"ד סק"ב, שטעם זה עיקר. ע"ש.

(22) ועפ"י מובן עוד שאין רא' מהוספת פסוקי השמים כסאי בר"ח אלול אחרי הפטרות עני' סוערה (כנ"ל הערה 6) – כי נוסף שהם בנביא אחד (כנ"ל שם), ה"ה חד ענינא, דגם השמים כסאי יש בו נחמות, שזהו טעם הדיעה שמפטרין השמים כסאי בשבת. ר"ח אלול ודוחין עני' סוערה (נ"כ השו"ע שם).

(23) ובפ"ח סקמ"ד שם, שכל האיסור דאין מדלגין מנביא לנביא הוא רק בתרי ענינא ולא בחד ענינא.

(לאחרי שהביא דברי התרומת הדשן) עוד ישוב להמנהג דהוספת פסוקים מ' הפטרות שוש אשיש כשיש חתן – "וה"ר מנחם תירץ דכיון דשוש אשיש קרינן על פה לא שמי' דילוג, וכיו"ב כתב מהר"י בן חביב ז"ל בשם נ"י וז"ל שאני שוש אשיש דלאו משום הפטרה קאמרינן לי' אלא כזמר בעלמא" – ולא הסתפק ב' טעם התרומת הדשן [ועוד זאת, הרי טעם ד"שאני שוש אשיש . . . כזמר בעלמא"²⁴ לא שייך בהפטרות מחר חודש שפשוט ד"משום הפטרה קאמרינן לי"] – כי עיקר ההיתר דהוספת פסוקי מחר חודש הוא כיון שבלאו הכי הם כמו חד ענינא, משא"כ גבי הוספת שוש אשיש שהוא ענין חדש לגבי הפטרות היום לא רצה הב"י לסמוך על ההיתר שבתרומת הדשן, ולכן מוסיף עוד טעם ד"לאו משום הפטרה קאמרינן לי".

ועפ"י מובן טעם ספיקו של כ"ק מו"ח אדמו"ר בהפטרות שבת חנוכה שחל בר"ח מטעם "אין מדלגין מנביא לנביא", אף שלענין שבת שחל בא' דר"ח נהגו רבותינו נשיאינו להוסיף פסוק ראשון ואחרון דהפטרות מחר חודש (כדעת ה' מחבר בשו"ע), כי בנדון דחנוכה השאלה היא אם להוסיף ענין חדש מנביא אחר, ויתכן דבזה גם הב"י יודה דאין להוסיף, כנ"ל.

ד. והנה בשנת תש"א (כמה שנים לאחר כתיבת האגרת הנ"ל) הדפיס כ"ק מו"ח אדמו"ר סידור תורה אור בארצות הברית בפעם הראשונה בהוספת "סדר הפטרות שיש בהם חילוקי מנהגים", והו"ה, אשר בפ' החודש "אם הוא ר"ח או

(24) משא"כ טעם רבינו מנחם שייך גם בהוספת פסוקי מחר חודש – וכדמוכח בב"י סתכ"ה שם, שהביא טעם ה"ר מנחם לענין הוספת פסוקי מחר חודש. וראה לקמן סעיף ה והערה 31.

לדין שמפטרין בר"ח מנחם אב שמעו
— יש להוסיף²⁵ פסוקים דהשמים כס'
אי²⁶.

וצריך לומר, דאף שמעיקרא הסתפק
כ"ק מו"ח אדמו"ר אם להוסיף פסוקים
מנביא אחר כשאנינו בחד ענינא, הרי
אח"כ בשנת תש"א הכריע שיש להוסיף
גם באופן כזה.

ה. והנה באגרת כ"ק מו"ח אדמו"ר
הנ"ל נזכר רק ע"ד הוספת פסוקי ר"ח,
ועדיין יש לעיין בנוגע להוספת פסוקי
הפטרת מחר חודש, שהרי כאשר חל ר"ח
טבת בשבת חנוכה ה"ה יום ראשון
דר"ח²⁷, וא"כ כמו שיש להוסיף פסוקי
דר"ח כ"י יש להוסיף גם פסוקי מחר
חודש.

[וברשימת ההפטרות הנ"ל אי אפשר
לברר, שהרי לא נזכר שם כיצד לנהוג
בשבת חנוכה שחל בר"ח, והשאלה תתכן
רק בשבת חנוכה שחל בר"ח, כי פ' ה'
חודש — הרי ר"ח ניסן לעולם יום אחד,
ור"ח אלול הרי לדין מפטרין הפטרת
השמים כסאי ואין כאן אלא הוספה אחת
(דמחר חודש)²⁸].

ולכאורה נ"ל שיש מקום לחלק בין
הוספת שני פסוקים או ד' פסוקים, דרך
ב' פסוקים יש להוסיף, ולא ד' פסוקים

ער"ח אומרים אחר הפטרת החדש פסוק
ראשון ואחרון של הפטרת שבת ר"ח או
מחר חודש²⁹.

אבל לאידך — גם ברשימה זו לא
הורה בפירוש איך לנהוג בשבת חנוכה
שחל בר"ח, וכן לא בפ' שקלים שחל
בר"ח או ער"ח.

והנה מהוראה זו מפורש דלא כ"א
הנ"ל (סעיף ב') — שטעם הוספת פסוקים
היא כדי לצאת לפי הדיעה האחרת כו'
— שהרי בפ' החודש שחל בר"ח (או
ער"ח) אין שום דיעה לדחות ההפטרה
דפ' החודש, ומ"מ מוסיפין כנ"ל.

אבל ע"פ הסברה הנ"ל (סעיף ג') שיש
לומר שמוסיפין פסוקים רק כשב' ה'
הפטרות הם בחד ענינא, שוב אי אפשר
להוכיח מהוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר גבי
פ' החודש להפטרות שבת חנוכה שחל
בר"ח, וכן לפ' שקלים — כי גם הוספת
פסוקי השמים כסאי או מחר חודש ב'
הפטרת פ' החודש נחשבת כחד ענינא,
שהרי הפטרת פ' החודש היא ג"כ בענין
ראש חודש, משא"כ בנדון דשבת חנוכה
או פ' שקלים שהוספת פסוקי השמים
כסאי (או מחר חודש) היא ענין חדש
לגבי הפטרת היום, יש מקום לומר שכאן
חוששין משום „מדלגין מנביא לנביא“.

אבל לכאורה, יש ללמוד מרשימה
הנ"ל שמוסיפין פסוקים מנביא אחר גם
אם אינו ענין אחד, והוא ממ"ש שם דש"פ
ראה שחל בער"ח אלול, „מפטרין עני'
סוערה ומוסיפין פסוק ראשון ואחרון
של הפטרת מחר חודש“. הרי להדיא
שמוסיפין פסוקי מחר חודש גם כשאנינו
ענין אחד עם הפטרת היום.

וכיון שכן, שוב מובן, שעד"ז הוא
בשבת חנוכה שחל בר"ח וכן בש"פ
שקלים שחל בר"ח (או ער"ח) שמוסיפין
פסוקים דהפטרות שרי"ח (או מ"ח). ועד"ז

(25) ראה גם לקו"ש הנ"ל הערה 13.

(26) ולהעיר שבשנת תש"א (זמן הוראת כ"ק
מו"ח אדמו"ר) היתה שאלה זו רק בנוגע לפ' החודש
(שחל בר"ח) ור"ח אלול (שחל בשבת). משא"כ
בשבת חנוכה ופ' שקלים והפטרות שמעו.

(27) ראה לוחות שבטור הל' ר"ח, דא' טבת
לעולם לא יחול בשבת.

(28) ולהעיר שגם בפ' שקלים לא תצויר שאלה
זו, כי גם כשחל בר"ח אדר, ה"ה לעולם יום ב'
דר"ח, דא"א של' שבט (או ל' אדר א') יחול בשבת,
כי אז פסח יחול ביום ב' ולא בד"ץ פסח. וכן לענין
הפטרת „שמעו“, הרי ר"ח מנ"א לעולם יום א'.

לוג, כי קריאה חשובה היא רק כשיש בה ג' פסוקים, וכדמצינו גבי קריאת ה' תורה שכל עלי' צ"ל לכל הפחות קריאה של ג' פסוקים³² (והרי מספר זה שייך גם להפטרה, כי הטעם שהפטרה צ"ל כ"א פסוקים הוא להיותה כנגד קריאת ה' תורה שיש בה ז' עליות כ"א לכל הפחות ג' פסוקים³³).

ואם כנים הדברים, צ"ע בנדו"ד, אם אפשר להוסיף הן פסוקי השמים כסאי³⁴ והן פסוקי מחר חודש. — ד' פסוקים³⁵.

אבל נראה, דאף שיש מקום לספק הנ"ל, הנה למעשה יש להוסיף גם ה' פסוקים דמחר חודש, והוא ע"פ מ"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר באגרת הנ"ל דאף שהי' מסופק בהוספת פסוקי ר"ח בשבת חנוכה מצ"ה נהג להזכיר פסוקי ר"ח, ולחשוב זה להפסק בין אמירת הברכות בין אמירת הפסוקים שלא מעין ההפטרה אין חשש בזה, שכשחפצים לומר איזה פסוקים בע"פ אין זה מעכב להברכות שאחר ההפטרה. וא"כ עד"ז י"ל בנדו"ד, דגם את"ל שיש מקום לספק בדבר, יש להוסיף גם הפסוקים דמחר חודש.

(משיחת ש"פ מקץ תשכ"ט)

(ובפרט — מב' נביאים שונים). וקצת סמוכין לזה — ממ"ש הב"י (על הטורי) בנוגע לשבת ר"ח אלול (כנ"ל ס"ב), דמפטירין עני' סוערה, ואחר גמרו ההפטרה אומרים פסוק ראשון מהפטרת השמים כסאי ופסוק והי' מדי חודש לזכר שהיום ר"ח. והנה בב"י שם גופא, בהמשך דבריו, מביא דלעולם כשחל ר"ח אלול בשבת הוא יום ראשון דר"ח, וא"כ לכאורה יש להוסיף גם הפסוקים דמחר חודש (ככל שבת שחל בא' דר"ח), ומ"מ לא הזכיר הב"י ע"ד הוספת פסוקי מחר חודש. ומשמע קצתי שס"ל שאין מוסיפין אותם.

ובטעם הדבר יש לומר, ובהקדם, ש' סברת ה"ר מנחם (הג"ל סעי' ג) — דכיון ד"קרינו על פה לא שמ' דילוג" — הובא בב"י (הל' ר"ח³⁶) גם לענין הוספת פסוקי מחר חודש (בשבת ר"ח). ולכאורה צריך ביאור, דלפ"ז צריך לומר שהוספה זו (דפסוקי מחר חודש) אמרינו בע"פ דו-קאי.

ויש לומר, שאין הכוונה שצריכים לומר גם הפסוקים דמחר חודש בע"פ דוקא, אלא שענין הוספת פסוקי מחר חודש הוא מעין וע"ד אמירת פסוקי שוש אישי בע"פ. דענין אמירת פסוקים בע"פ מורה שאינו גדר של קביעות ולא חל ע"ז גדר אמירת הפטרה. ועפ"ז יש לומר, שכל הוספה של שני פסוקים לחוד אינה בגדר קביעות שיחול ע"ז האיסור דדי-

29 אבל אינו מוכרח, ד"ל שהזכיר רק ה' פסוקים דהשמים כסאי, בהמשך להשקט' שם אם מפטירין עני' סוערה או השמים כסאי.

30 לטאו"ח סתכ"ה שם.

31 בלבוש סתכ"ה סי"ג, ואין אומרים אותם (פסוקי מחר חודש) בפנים משום שאין מדלגין מנביא לנביא. אבל בשו"ע לא הובא זה, ואין נוהגין כן.

32 משנה מגילה כג, סעי' ב. וראה שם כב, א.

33 שם כג, סעי' וברש"י שם.

34 אבל מובן, דהא דבהפטרת שר"ח גופא אומרים ד' פסוקים, דנסף על פסוק ראשון ואחרון מוסיפים (לבסוף) "והי' מדי חודש" (וכן מתחילים מפסוק זה) — אינה קושיא, כי זהו רק כדי לסיים בטוב. ולהעיר שמלשון הב"י הנ"ל (גבי ר"ח אלול) משמע שאומרים רק הפסוק "והי' מדי חודש".

35 ואע"פ שגבי שוש אישי (בשבת שיש חתונה) מוסיפין 'ב' או ג' פסוקים" (כלשון הב"י הנ"ל) — י"ל דשאני שם, שאינו משום הפטרה רק לשם זמר (כהובא בב"י שם, וכנ"ל סי"ג), ולכן לא איכפת לו גם ג' פסוקים, משא"כ בנדו"ד.

ויגש

אפילו לאזניו ומביאין ראי' מן התוספ' תאי' יכול יהא משמיע לאזניו¹⁰ כבר פירש בחנה וקולה לא ישמע, ומיהו בגמרא דידון¹¹ אינו ממעט אלא השמעת קולו דמשמע שמשמיע קולו לאחרים אבל לאזניו יכול להשמיע והכי איתא בהדיא בירושלמי¹² יכול יהא מגבין קולו בתפ' לתו כבר פירש בחנה וקולה¹³ לא ישמע.

ב. והנה, אף שלכו"ע אסור להשמיע קולו לאחרים, איתא בירושלמי¹⁴ „רבי יונה כד הוי מצלי בכנישתא הוה מצלי בלחשה וכד הוה מצלי גו בייתי הוה מצלי בקלא עד דילפון בני ביתא צלותי מיני”.

ובטור¹⁵ למד מירושלמי זה, ד„אם משמיע קולו . . . שילמדו ממנו בני ביתו מותר”, ומפרשים בזה¹⁶, דלהטור הא

א. בדין תפלה בלחש איתא בזהר פרשתנו: „לא אצטריך לי' לבר נש ל' משמע קלי' בצלותי' אלא לצלוא בלחש בההוא קלא דלא אשתמע ודא היא צלותא דאחקבלת תדיר, וסימניך והקל נשמע, קל בלא וא"ו נשמע, דא היא צלותא דהיא בחשאי דכתיב בחנה וקולה לא ישמע דא היא צלותא דקב"ה קביל. כד אתעביד גו רעותא וכוונה ותקונא כדקא יאות וליחדא יחודא דמרי' כדקא יאות בכל יומא”.

וכתבו מפרשים¹⁷, שמדברי הזהר נראה, דהדין דלא ישמע קולו היינו לא רק שלא ישמיע קולו לאחרים אלא „אפילו הוא עצמו לא ישמע קולו”. והכי משמע גם בזהר פ' ויקהל: „ואי ההיא צלותא אשתמע לאודנין דבר נש לית מאן דציית לה לעילא . . . ותו דמלה דצלותא אתאח- דא בעלמא עילאה ומלה דעלמא עילאה לא אצטריך למשמע”.

אמנם להלכה נפסק ברמב"ם¹⁸ (וכן בשו"ע¹⁹) „ומשמיע לאזניו בלחש ולא ישמיע קולו”, וכתב הטור²⁰, „יש אומרים הא דאמר שלא ישמיע קולו בתפלתו שצריכה שתהי' בלחש עד שלא תשמע

(1) רי, א.

(2) פרשתנו מה, טז.

(3) ש"א, יג.

(4) של"ה רנ, סע"א (מספר דרך חיים). הובא בניצוצי אורות להחידא לזהר שם.

(5) רב, א. הובא בשלי"ה שם. וכ"כ בב"י (בפי' הזהר ויקהל) לטור א"ח סקמ"א וס"י קא כבדק הבית. פרי"ח לא"ח סק"א סק"ב. וראה לקמן הערה 30.

(6) הל' תפילה פ"ה ה"ט.

(7) א"ח ס"י קא ס"ב.

(8) א"ח שם.

(9) ברכות פ"ג, ט.

(10) בתוספתא לפנינו ליתא תיבה זו. ובביאור הגר"א לשו"ע א"ח שם ס"י קא (ד"ה ומשמיע) כ' שט"ס בתוספתא (שמובאה בטור). אבל הרי כן הביא מתוספתא (וכמ"ש בגר"א שם) בחי' הרשב"א ברכות שם (לא, א. הועתק בב"י שם) וטור (כפנים). אגור הל' ברכות סקמ"י. וכן הובא מתוספתא גם במלכת שלמה לברכות (פ"ב מ"ג). וכ"ה בתוספתא צוקר-מאנדל (ע"פ כת"י ערפורט). וגם במאירי ברכות שם (לא, א) הביא כן, אלא שסמ"מ „מ"מ בברייתות שלנו אין גורסין בה לאזניו”.

(11) ברכות לא, א.

(12) ברכות רפ"ד.

(13) בירושלמי לפנינו „וחנה היא מדברת על לבה”, אלא שלולא שם מביא הלימוד כפנים.

(14) מהר"י אבוהב – הובא בב"י שם. וראה בב"י שם לפני', שגם הרשב"א ריש פרק ה' דברכות (לא, א) מפרש כן בירושלמי ולפי גירסת המרדכי כו' שגורס כי היכי דילפי מיני' הדבר מבואר כדברי רבינו (הטור).